

BAITURSYNULY
UNIVERSITY

«АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ
АТЫНДАҒЫ ҚОСТАНАЙ ӨңІРЛІК
УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

ҚМПИ ЖАРШЫСЫ

КӨПСАЛАЛЫ
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ
МНОГОПРОФИЛЬНЫЙ
НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 1
2025

ISSN 2310-3353

2025 ж., қаңтар, №1 (77)
Журнал 2005 ж. қаңтардан бастап шығады
Жылына төрт рет шығады

Құрылтайшы: *Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті*

Бас редактор: *Қуанышбаев С. Б.*, география ғылымдарының докторы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

Бас редактордың орынбасары: *Жарлығасов Ж.Б.*, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Әлімбаев А.Е., философия докторы (PhD), А.К. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты, Қазақстан.

Емин Атасой, PhD докторы, Улудаг университеті, Бурса қ., Түркия.

Зоя Микниене, докторы, (PhD) Литва денсаулық туралы ғылым университеті, Каунас қ., Литва Республикасы.

Качев Д.А., философия ғылымдарының кандидаты, тарих магистрі, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМБББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Ксембаева С.К., педагогика ғылымдарының кандидаты, «Торайғыров университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Лина Анастасова, әлеуметтану ғылымдарының докторы, Бургас еркін университеті, Бургас қ., Болгария.

Медетов Н.А., физика-математика ғылымдарының докторы, «Ш. Уалиханов атындағы Көкшетау университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Мишулина О.В., экономика ғылымдарының докторы, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМБББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Соловьев С.А., биология ғылымдарының докторы, Новосібір мемлекеттік экономика және басқару университеті, Ресей.

Скороходов Д.М., техника ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМБББМ, Ресей.

Сычева И.Н., ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМБББМ, Ресей.

Ташев А.Н., экология бойынша биология ғылымдарының кандидаты, орман шаруашылығы университеті, София қ., Болгария.

Уразбоев Г.У., физика-математика ғылымдарының докторы, Ургенч мемлекеттік университеті, Өзбекстан.

Тіркеу туралы куәлік №5452-Ж
Қазақстан Республикасының ақпарат министрлігімен 17.09.2004 берілген.
Мерзімді баспа басылымын қайта есепке алу 07.11.2023 ж.
Жазылу бойынша индексі 74081

Редакцияның мекен-жайы:

110000, Қостанай қ., Байтұрсынұлы к., 47
(Редакциялық-баспа бөлімі)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

№1 (77), январь 2025 г.
Издается с января 2005 года
Выходит 4 раза в год

Учредитель: *Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы*

Главный редактор: *Куанышбаев С.Б.*, доктор географических наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

Заместитель главного редактора: *Жарлыгасов Ж.Б.*, кандидат сельскохозяйственных наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Алимбаев А.Е., доктор философии (PhD), Евразийский гуманитарный институт имени А.К.Кусаинова, Казахстан.

Емин Атасой, доктор PhD, Университет Улудаг, г. Бурса, Турция.

Зоя Микниене, доктор (PhD), Литовский университет наук здоровья, г. Каунас, Республика Литва.

Качеев Д.А., кандидат философских наук, магистр истории, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Ксембаева С.К., кандидат педагогических наук, НАО «Торайгыров университет», Казахстан.

Лина Анастасова, доктор социологии, Бургасский свободный университет, г. Бургас, Болгария.

Медетов Н.А., доктор физико-математических наук, НАО «Кокшетауский университет им. Ш.Уалиханова», Казахстан.

Мишулина О.В., доктор экономических наук, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Соловьев С.А., доктор биологических наук, Новосибирский государственный университет экономики и управления, Россия.

Скорыходов Д.М., кандидат технических наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Сычева И.Н., кандидат сельскохозяйственных наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Ташев А.Н., кандидат биологических наук по экологии, Лесотехнический университет, г. София, Болгария.

Уразбоев Г.У., доктор физико-математических наук, Ургенчский государственный университет, Узбекистан.

Свидетельство о регистрации № 5452-Ж
выдано Министерством информации Республики Казахстан 17.09.2004 г.
Переучёт периодического печатного издания 07.11.2023 г.
Подписной индекс 74081

Адрес редакции:

110000, г. Костанай, ул. Байтұрсынұлы, 47
(Редакционно-издательский отдел)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

Issova Elmira Adilkhanovna – Candidate of Philological Sciences, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

Atygay Shugyla Sapargalikyzy – 2-year student, «6B01701 – Kazakh language and literature» educational program, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

ӘӨЖ 82

Исова, Э.А.,
филология ғылымдарының кандидаты,
тіл және әдебиет теория кафедрасы,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы
Шахметова, М.А.,
«6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті»
оқу бағдарламасының 2 курс студенті,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы

I. ЖАНСҮГІРОВТІҢ «ҚОЛБАЛА» ПОЭМАСЫНЫҢ КӨРКЕМДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Түйін

Жансүгіровтің «Қолбала» поэмасы қазақ әдебиетінде терең әлеуметтік мәселе көтерген көркем туынды. Поэмада феодалдық қоғамның әділетсіздігі, әлеуметтік теңсіздік және әйел теңсіздігі секілді өзекті мәселелер бейнелі тіл, өткір символдар мен көркемдік тәсілдер арқылы ашық көрсетіледі. Шығармадағы эпитет, метафора, гипербола сияқты көркемдік құралдар кейіпкерлердің психологиясын, оқиғалардың драматизмін айқындайды. Поэманың көркемдік ерекшеліктері арқылы Жансүгіров қазақ қоғамындағы әлеуметтік теңсіздікке қарсы ой тастап, оқырманға терең ой салуға ұмтылған.

Түйінді сөздер: көркемдік тәсілдер, эпитет, метафора, гипербола, психология, драматизм, бейнелі тіл.

1 Кіріспе

Жансүгіровтің «Қолбала» поэмасы қазақ әдебиетінде өзіне тән ерекшеліктерімен айрықша орын алады. Бұл шығармада автор әлеуметтік теңсіздік, әйелдер құқығы, феодалдық қоғамның қаталдықтары сияқты маңызды мәселелерді көтереді. Поэманың көркемдік құралдары мен композициялық құрылымы Жансүгіровтің терең ойшылдығын және шығармашылық шеберлігін байқатады. Қаламгердің туындысында қолданылған бейнелі тіл, символдар мен метафоралар қоғамның әділетсіздігіне деген қарсылық ретінде көрінеді. Бұл мақалада «Қолбала» поэмасының көркемдік ерекшеліктеріне тоқталып, шығарманың әдебиеттегі орны мен мәнін қарастырамыз.

2 Материалдар мен әдістер

Көркем шындықтың ақиқаттығына сендіретін, иландыратын нәрсе характер сомдай білу екендігі белгілі. Илияс характерді есімдері арқылы шебер көрсете білді. Оған басты кейіпкердің есімінің (Қолбала) өзі дәлел. Автор есімінің шынайы мән-мағынасын өлең сөзбен аша түседі:

«Ақылсыз азаматы аусар ала,
Сәлсіз пысық, даңғойлау келер жаңа.
Осылардың ішінде бірге өсіпті,

Қаракөз, аққұбаша жетім бала» [5, 27]. Қолбала есімінің бірден-бір анықтамасы жетім екенін айқындап көрсеткен автор сонымен бірге оның бет-бейнесін сипаттайды. Кейінгі шумақтарда көркем бейнеге тән барлық ерекшеліктер тізбектеледі:

«Қолбала өсіп-жетті, болды түрлі,
Қып-қызыл қырғи қабақ, қыр мұрынды.
Бас-аяғы балғадай жігіт екен,

Дөңгелек, орта бойлы, жауырынды» [5, 27]. Сырт келбеті мінсіз жігіттің рухани дүниесі де түгел болатыны белгілі. Оны Ілияс сәтті жалғай түскен:

«Ақ жүрекпен, әділдікпен болған абыз,
Салалы салмағы бар, іші сағыз.
Өзі әнші, өзі өлеңші жігіт екен,
Әніне таңқалғандай, тыңдасаңыз» [5, 27].

Ілиястың өлең-жырға әуестігін, ақындықты, әншілікті жоғары бағалағанын, өнер тақырыбына жиі барғанын біз білеміз. Өзі әнші, өзі ақын Ілиясты Қолбала тағдыры бей-жай қалдырмағаны ақиқат [6, 265]. Сондықтан жігіттің өнерін де барынша ашып көрсеткен:

«Өлеңді айтатұғын жөні келсе,
Іркіліп, тоқтамаушы еді айтшы десе.
Кейде ашты, кейде баяу даусын толғап,
Құбылтар ән аяғын әлденеше» [5, 27], – дей келе ары қарай жалғай түседі:
«Майда тіл, мандайдағы болды шешен,

Кең ойлы, кішіпейіл, мінезі әсем» [5, 27], – деп оның өнермен ұштасқан көркем мінезіне тоқталады.

Қолбала әділдікті ту еткен, айтқанынан қайтпайтын азамат. Ілияс оның бойына ер жігітке тән барлық қасиеттер жинақтап қойған:

«Қажымас қарсы жауға біткен жігер,
Татуға табылмайтын бір аяулы ер.
Жасынан көңіліне жазған екен,
Бой тартып, арамдықтан жиіркенер» [5, 27].

Әдетте көркем шығарма авторлары көркем бейненің өзіндік ішкі толғанысын, ой-пікірін кейіпкердің сөздері арқылы келтіреді. Бұл әдісті Ілияс осы поэмасында пайдаланған. Қолбаланың жамандыққа жаны қас екенін сипаттайтын сөздері кейіпкердің өз сөзі арқылы мына түрде беріледі:

«Қазақтың қастық қылып, малын жесең,
Тұрғанда сіңіртпеймін мен осында!» [5, 27].

Ілияс «Қолбала» поэмасында басты кейіпкер арқылы өнерді дәріптеп, өмірдің әділетсіз тұстарын да көрсете білген. «Қолбала» поэмасының о баста арқалаған басты тақырыбы көркем бейне арқылы ұтымды шыққан. Автор Қолбаланың жанды образын, тұтас характерін жасай алған.

«Кемені қалай атасаң, солай жүзеді» демекші, Қангелдінің өзі ғана емес, ұрпақтары да сол күйінде ұры болып қалғанын автор поэманы соңында аяқтайды:

«Сол Қангелді мұрасы әлі де ұры,
Токтататын кісі жоқ, қой деп мұны» [5, 30].

Поэмадағы кейіпкерлерді негізінен екі топқа бөліп қарастыруымызға болады: ұнамды және ұнамсыз кейіпкерлер. Шығармадағы кейіпкерлерді осындай екі топқа топтастыру жайында З.Қабдолов былай дейді: «...образдарды дәл осылай топтастырудың өзі аса ірі эстетикалық сауаттан немесе талғам мен талаптан туған нәрсе емес», – дей келе: «...осынау жағымды, жағымсыз деген ұғымның өзі ерсі. Образ дегенді біз тірі адам деп ұғар болсақ, ойлап қараңыз, өмірдегі адам атаулының бәрін жағымды, жағымсыз дегендей ап-анық екі топқа, дәлірек айтқанда, екі сортқа бөлуге бола ма?» [4, 121], – деп, бір образды толығымен

бір топқа жатқызуға қарсы шығады. Бұл қазіргі өмірдегідей, адамның бір нашар қылығы үшін бірден жаман адамдардың қатарына жатқызуға болмайтын сияқты ұғым.

Бірақ біздің бұл жерде айтқымыз келген дүние мүлдем басқа. Поэмада жағымды образды сомдайтындардың көш басында Қолбала тұрса, жағымсыз образ кейпіндегілердің бастаушысы болып Қангелді тұр. Яғни туындыда бір-біріне қарама-қарсы кейіпкерлерді алу арқылы Илияс адамзат баласына дұрыс жол мен бұрыс жолды көрсетіп, олардың мәнісін терең әрі нанымды ашқан деп есептейміз.

3-4 Нәтижелер мен талқылаулар

«Қолбала» поэмасы 46 шумақтан тұрады. 36 шумағы қара өлең ұйқасына /ааба/ құралған болса, 5 шумағы шұбыртпалы ұйқасты /аааа/, қалғандары кезекті ұйқасты /абва/, /абва/ құрайды. Олардың арасында /аббб/ ерікті ұйқасында келген бір шумақ бар. Он бір буынды өлең үш-төрт бунақтан құралған. Ақындар көп қолдана бермейтін шұбыртпалы ұйқасты Илияс бұл поэмада бір оқиғаны суреттеу барысында оқырманды кейінгі оқиғаны күттіру мақсатында пайдаланған сыңайлы. Шұбырта қолданған бұл жолдар көсемшенің жұрнақтары арқылы және шылаулар арқылы жасалған. Өлең жолдарын оқыған сайын тұйықталып, келесі жолға түсіп отырасың. Қатар келген үшеуіне зер салайық:

«Қолбала жалғыз болды, өзгесі көп,
Көп біріксе көзіне салмай ма шөп.
Күнде кеңес қылады тісін қайрап,
«Күн көрмедік, осыны қайтеміз?» деп.

...Қолбала жалғыз бір күн келе жатып,
Қалыпты ат үстінде қабақ қатып.
Түсінде кілең қатын қастық қылып,
Көп итке талатып жүр қамалатып.

Қалмады үрейі ұшып, терге батып,
Ыстық жасы көзінен кетті атып.
Дірілдеп, еті суып, қаны қашып,

Атының басын бұра алды тартып...» [5, 28]. Шұбыртпалы ұйқаспен берілген шумақтарда фразеологизмдер қатары көп.

Фразеологизмдер – тіл деп аталатын қасиетті дүниенің аса бай қазынасы. Ол тіліміздің бөлінбес бір бөлшегі болып табылады. Фразеологизмдер жеке сөздермен салыстырғанда көріктеуіш құрал ретінде жұмсалатын бейнелі, экспрессивті, эмоционалды мәнге ие [7, 30]. Кез келген шығармада фразеологизмдерді қолдану арқылы оның әсерлілігін, көркемдігін арттыруға болады.

Поэмада пайдаланылған «көзіне шөп салмай ма шөп» инверсия тәсілімен жасалған фразеологизм (негізі дұрысы: көзіне шөп салды) жақын деген адамға қара пиғылын көрсетті [8, 146] деген мағынаны береді және бұл тұрақты тіркес ерлі-зайыптылар арасында, яғни ер адам мен әйел адам арасында ғана қолданылады. Ал берілген поэманың шумағында фразеологизмнің ер адамдар арасында қолданылуы адамды өлтіру, көзін құрту, опасыздық жасау мағынасында қолданылып, оның негізгі мағынасына жанама мағына үстеп тұр.

Келесі «кеңес қылды» ақылдасты, әңгімелесті, әңгіме қылып баяндады [8, 138], «тісін қайрау» ыза болды, кектенді [8, 296], «күн көрмедік», сөздікте «күн көру» тіршілік етті, өмір сүру, күнелтті [8, 161] мағынасына қарама-қарсы, «қабақ қату» шаршап-шалдықты, қажыды, ренжіді [8, 166], «қастық қылды» жаманшылық жасады [8, 185], «үрейі ұшу» қорку [9, 76], «қаны қашты» 1. қуарды, өңі бозғылт тартты. 2. үрейленді. [8, 170] «атының басын бұра алды тартып», сөздікте «ат басын бұрды» бұрылды, бағытын өзгертті [8, 34] деген мағыналарды береді.

Бейнелеу тәсілінің жоғары үлгілерін көрсету мақсатында уәде жасады, мәміле өтті [33, 257] мағынасында «сөз байлады», жақсы көрді, мейірі түсе жақсы көрді [33, 324]

мағынасында «іші-бауыры елжіреді» деген тіркестерді қолданып, өлең жолдарын өрнектей білген.

«Қолбалада» тіл байлығын молайтуда теңеу мен эпитеттердің орны бөлек. Басты кейіпкерді суреттеу барысында дәстүрлі –дай, –дей жұрнақтары арқылы «Бас-аяғы *балгадай* жігіт екен» [5, 27] метафоралық теңеумен, ал салыстыру мағынасында қолданылатын -ша, -ше жұрнақтары арқылы «Қаракөз, *аққұбаша* жетім бала» [5, 27] эпитеттік теңеумен суреттейді. Ал «*Қып-қызыл қырғи қабақ, қыр мұрынды*»; «*Дөңгелек, орта бойлы, жауырынды*»; «*Майда тіл, маңдайдағы болды шешен, Кең ойлы, кішіпейіл, мінезі әсем*» [5, 27] эпитеттері кейіпкердің тұлға-тұрпатын ғана емес, ішкі дүниесін де көрсете білген.

«*Өңі сұр, үңірек көз жауың бар, – деп,*

Тасубай мен Жайнақтың түсін тапты» [5, 28] жолдарындағы эпитеттер арқылы екі кейіпкердің үрей тудыратыны бірден көз алдымызға елестейді.

«*Қисық ауыз Демболсын Мылжыңменен,*

Сойыл соғар *сабаудай* бойдақ та бар» [5, 29]. Демболсын кейіпкердің қандай екені қолданылған эпитеттен білінсе, Мылжың кейіпкердің есімінің өзінен-ақ белгілі болып тұр. Жүн сабайтын құрылғыны эпитеттік метафора арқылы ақын тағы да кейіпкердің суретін көз алдымызға салып тұр.

Ілияс «Қолбала» поэмасында теңеулер мен эпитеттерді көбіне кейіпкерлердің өзгеше белгілерін көрсетуде, мінез-құлқын сипаттауда және, ең бастысы, оқырманның көз алдына оларды елестетіп, шынайы сезім тудыруға тырысқаны көрінеді. Оқырманның көз алдында кейіпкерлер бет-бейнелері суреттеліп отыратыны сөзсіз.

Сонымен қатар бұл қатарға «*Қорлық қой ұрлық түбі, құрбы мырза*» [5, 27] жолындағы мақалдың инверсия тәсілін пайдаланған. Орын ауыстыру арқылы аталған мақалға, жоғарыдағы сөз тіркестері мен сөйлемдерге қызу қосып, стильдік мақсатта қолданған.

5 Қорытынды

Жансүгіровтің "Қолбала" поэмасы қазақ әдебиетінің әлеуметтік-реалистік бағыттағы көрнекті шығармаларының бірі. Шығарма арқылы автор қоғамдағы әділетсіздікті, әйелдердің ауыр тағдырын және әлеуметтік теңсіздікті терең әрі шынайы бейнелеп, оқырманды ойлануға шақырады. Поэманың көркемдік ерекшеліктері – оның бейнелі тілі, әсерлі суреттеулері мен терең философиялық мазмұны – қазақ поэзиясының бай мұрасын толықтыра түседі. Бұл туынды Жансүгіровтің әлеуметтік мәселелерді көркем өнер арқылы қозғаудағы шеберлігін айқындайды.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Ілияс Жансүгіров: энциклопедия. – Алматы: «Кітап» баспасы, 2019. – 336 б.
- 2 Кыхаметова Ш. Ілияс тағылымы. – Талдықорған: 2015. – 410 б.
- 3 Кыхаметова Ш. Дария кеуде, тау мүсін. – Талдықорған: 2015. – 428 б.
- 4 Қазақ әдеби тілінің сөздігі. Он бес томдық. 9-том. – Алматы, 2011. – 748 б.
- 5 «Жұлдыз» // №5 май 1974 ж.
- 6 Болғанбайұлы Ә., Қалиұлы Ғ. Қазіргі қазақ тілінің лексикологиясы мен фразеологиясы. – Алматы: Санат, 1997. – 255 б.
- 7 Кеңесбаев І. Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі. – Алматы: ҚазАқпарат, 2007. – 356 б.
8. Смағұлова Г. Мағыналас фразеологизмдер сөздігі. – Алматы: «Елатаным баспасы», 2010 ж. – 252 б.

ИСОВА, Э.А., ШАХМЕТОВА, М.А.

ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПОЭМЫ И. ЖАНСУГУРОВА «ҚОЛБАЛА»

Поэма Жансугурова «Қолбала» является художественным произведением, поднимающим глубокие социальные проблемы в казахской литературе. В поэме открыто показываются такие актуальные вопросы, как несправедливость феодального общества, социальное неравенство и неравноправие женщин, через образный язык, яркие символы и художественные приемы. Такие художественные средства, как эпитеты, метафоры, гиперболы, подчеркивают психологию

персонажей и драматизм событий. Через художественные особенности поэмы Жансугуров стремился заставить читателя задуматься о социальном неравенстве в казахском обществе и вызвать глубокие размышления.

Ключевые слова: художественные приемы, эпитет, метафора, гипербола, психология, драматизм, образный язык.

ISSOVA, E.A., SHAKHMETOVA, M.A.

ARTISTIC FEATURES OF I. ZHANSUGUROV'S POEM «KOLBALA»

Zhansugurov's poem "Kolbala" is a literary work that addresses profound social issues in Kazakh literature. The poem openly depicts such pressing topics as the injustice of feudal society, social inequality, and the lack of women's rights through figurative language, vivid symbols, and artistic techniques. Literary devices such as epithets, metaphors, and hyperboles emphasize the psychology of the characters and the dramatic nature of the events. Through the artistic features of the poem, Zhansugurov sought to make the reader reflect on social inequality in Kazakh society and provoke deep thought.

Keywords: artistic techniques, epithet, metaphor, hyperbole, psychology, drama, figurative language.

Авторлар туралы мәліметтер:

Исова Эльмира Әділханқызы – филология ғылымдарының кандидаты, тіл және әдебиет теория кафедрасы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Шахметова Мәлдір Алихановна – «6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу бағдарламасының 2 курс студенті, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Исова Эльмира Адильхановна – кандидат филологических наук, Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Шахметова Мәлдір Алихановна – студентка 2 курса ОП «6B01701 – Казахский язык и литература», Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Issova Elmira Adilkhanovna – Candidate of Philological Sciences, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

Shakhmetova Moldir Alikhanovna – 2-year student, «6B01701 – Kazakh language and literature» educational program, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

МАЗМҰНЫ

ГУМАНИТАРЛЫҚ ЖӘНЕ ӨНЕР ҒЫЛЫМДАРЫ

Безаубекова А.Д., Мәлікзада А.М., Айтқазы Ә.А. М. Мақатаев «Аққулар ұйықтағанда»
 поэмасы 3

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Бейбітова Н.Б. Сайын Мұратбеков «Жусан иісі» повесіндегі – Аян бейнесі 10

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Дуйсенбаева К.Е. Бердібек Соқпақбаевтың «Балалық шаққа саяхат» повесіндегі «балалық шақ» концептісі 18

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Есенгельды Ә.Қ. Бердібек Соқпақбаевтың «Ана жүрегі» шығармасындағы бала тағдыры 23

Исова Э.А., Азимхан Д.А. Дулат Исабековтың «Ескерткіш» әңгімесінің көркемдік ерекшеліктері..... 28

Исова Э.А., Атығай Ш.С. Қошке Кеменгерұлының педагогикалық мұрасы: тіл тазалығы және білім беру әдістемесі 33

Исова Э.А., Шахметова М.А. І. Жансүгіровтің «Қолбала» поэмасының көркемдік ерекшеліктері..... 39

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫ

Брагина Т.М., Приезжих Ю.В. Қостанай облысындағы қарағайдың сабақты зиянкестері – ұзын мүйізді қоңыздарға шолу (coleoptera, cerambicadae)..... 44

Майер Ф.Ф. Яновский класының негізінде құрылған жұлдыз тәрізді функциялардың кейбір кластары туралы..... 50

Майер Ф.Ф., Хабдуллина Г.Ж. Якубовскийдің жұлдыз тәрізді функциялар класындағы Бернацкийдің интегралды операторы 56

Тастанов М.Г., Жарлыгасова Э.З. Кездейсоқ процесстер..... 64

Тастанов М.Ф., Нургельдина А.Е. Монте-Карло әдістерінің жалпы схемасы..... 74

ИНЖИНИРИНГ ЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯ

Амантаев М.А., Абитов Т.А., Азбергенев Е.Т., Красильников Я.С. Дөңгелек қозғалысын кинематикалық модельдеу 87

Балтабекова И.Ж., Жунусова Г.С., Саидов А.М., Калитка Д.А. Матча шай қосылған ашытқы нан өндірісінің болашағы 92

Кравченко Р.И., Золотухин Е.А., Амантаев М.А., Караев А.К. Жеңіл автомобиль қозғалтқышын теңестіру әдісін әзірлеу..... 98

Нам Д. Генеративті адверсарлық желілерді (gan) өкпе обырының КТ суреттерін генерациялау үшін қолдану 105

Семибаламут А.В., Золотухин Е.А., Медиткали И.Е., Кушибаева Д.Р. Өртүрлі серпімділік қасиеттері бар серпімді элементтер негізінде суспензияның серпімділік сипаттамаларын бағалау..... 113

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ ВЕТЕРИНАРИЯ ҒЫЛЫМДАРЫ

Бейшов Р.С., Алитанова М.К. Жаздық бидай мен арпаның ауруларға төзімділігіне әртүрлі қорғаныш және ынталандыру қосылыстардың әсері..... 121

Бейшов Р.С., Барсакбаева М.Б. Қостанай қаласының жанармай құю станцияларында мұнай өнімдерімен ластанған топырақ микрофлорасының биоремедиациялық қалпына келтіру әлеуетін практикалық тұрғыда зерттеу 127

Бейшов Р.С., Смаилова А.И. Топырақтың ауыр металдармен ластануы және олардың өсімдіктерге әсерін зерттеу..... 136

Саидов А.М. Цифрландыру жағдайында АӨК мамандарының кәсіби құзыреттілігін дамыту: цифрлық платформа тұжырымдамасы..... 143

ӘЛЕУМЕТТІК ҒЫЛЫМДАР

<i>Абылай П.С.</i> «Математикалық логика» пәнін болашақ педагогтерге оқытудың маңыздылығы және мазмұндық ерекшеліктері	151
<i>Саидов А.М., Раисова Ж.Х.</i> Білім беру процесін трансформациялаудағы инновациялық технологиялар мен цифрландырудың рөлі.....	155
<i>Шалгимбекова К.С., Айтмағамбетов Е.Ж.</i> Колледж оқушыларының кәсіби өзін-өзі айқындауының мәні мен ерекшеліктері	162
<i>Шалгимбекова К.С., Шупотаев С.М.</i> Мектеп оқушыларының қазіргі білім беру жағдайындағы ерік қасиеттері және оның сипаттары.....	168
АВТОРЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА	174

СОДЕРЖАНИЕ

ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ И ИСКУССТВО

Безаубекова А.Д., Маликзада А.М., Айтказы А.А. Поэма М. Макатаева «Когда спят лебеди»..... 3

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Бейбітова Н.Б. Образ Аяна в повести Сайына Муратбекова «Запах полыни» 10

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Дуйсенбаева К.Е. Концепция «детство» в повести Бердибека Сокпакбаева «Путешествие в детство» 18

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Есенгельды Э.Қ. Судьба ребенка в произведении Бердибека Сокпакбаева «Материнское сердце» 23

Исова Э.А., Азимхан Д.А. Художественные особенности рассказа Дулата Исабекова «Ескерткіш»..... 28

Исова Э.А., Атыгай Ш.С. Педагогическое наследие Кошке Кеменгерулы: чистота языка и методика образования..... 33

Исова Э.А., Шахметова М.А. Художественные особенности поэмы И. Жансугурова «Қолбала» 39

ЕСТЕСТВЕННЫЕ НАУКИ

Брагина Т.М., Приезжих Ю.В. Обзор жуков усачей (coleoptera, cerambicadae) – стволовых вредителей сосны в Костанайской области..... 44

Майер Ф.Ф. О некоторых классах почти звездообразных функций, построенных на базе класса Яновского..... 50

Майер Ф.Ф., Хабдуллина Г.Ж. Интегральный оператор Бернацкого на классе звездообразных функций Якубовского..... 56

Тастанов М.Г., Жарлыгасова Э.З. Случайные процессы 64

Тастанов М.Г., Нургельдина А.Е. Общая схема методов Монте-Карло..... 74

ИНЖИНИРИНГ И ТЕХНОЛОГИИ

Амантаев М.А., Абитов Т.А., Азбергенев Е.Т., Красильников Я.С. Кинематическое моделирование движения колеса 87

Балтабекова И.Ж., Жунусова Г.С., Саидов А.М., Калитка Д.А. Перспективы производства хлеба на закваске с добавлением матча чая 92

Кравченко Р.И., Золотухин Е.А., Амантаев М.А., Караев А.К. Разработка способа балансировки движителя легкового автомобиля..... 98

Нам Д. Применение моделей ганов для генерации КТ снимков рака легкого 105

Семибаламут А.В., Золотухин Е.А., Медиткали И.Е., Кушибаева Д.Р. Оценка упругой характеристики подвески на основе эластичных элементов с различными упругими свойствами..... 113

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ, ВЕТЕРИНАРНЫЕ НАУКИ

Бейшов Р.С., Алитанова М.К. Влияние защитно-стимулирующих составов на устойчивость к болезням яровой пшеницы и ячменя 121

Бейшов Р.С., Барсакбаева М.Б. Практическое исследование биоремедиационного восстановительного потенциала почвенной микрофлоры, загрязненной нефтепродуктами, на автозаправочных станциях г. Костанай..... 127

Бейшов Р.С., Смаилова А.И. Исследование загрязнение почвы тяжелыми металлами и их воздействие на растения..... 136

Саидов А.М. Развитие профессиональных компетенций специалистов АПК в условиях цифровизации: концепция цифровой платформы 143

СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ

<i>Абылай П.С.</i> Важность и содержательные особенности преподавания предмета «математическая логика» будущим педагогам.....	151
<i>Саидов А.М., Раисова Ж.Х.</i> Роль инновационных технологий и цифровизации в трансформации образовательного процесса	155
<i>Шалгимбекова К.С., Айтмагамбетов Е.Ж.</i> Сущность и особенности профессионального самоопределения учащихся колледжа	162
<i>Шалгимбекова К.С., Шупотаев С.М.</i> Волевые качества школьников и их особенности в современных образовательных условиях	168
ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ АВТОРОВ	177

CONTENT

HUMANITIES AND ARTS

Bezaubekova A.D., Malikzada A.M., Aitkazy A.A. M. Makatayev’s poem «When swans sleep» 3
Bekbossynova A.Kh., Bekmagambetova M.Zh., Beibitova N.B. The character of Ayan in Saiyn Muratbekov’s story «The Scent of the Wormwood» 10
Bekbossynova A.Kh., Bekmagambetova M.Zh., Duissenbayeva K.Y. The concept of childhood in Berdibek Sokpakbayev's novel «Journey to Childhood» 18
Bekbossynova A.Kh., Bekmagambetova M.Zh., Yessengeldy E.K. The fate of a child in Berdibek Sokpakbayev's novel «A Mother's Heart» 23
Isova E.A., Azimkhan D.A. Artistic features of Dulat Issabekov’s story «Yeskertkish» 28
Isova E.A., Atygay Sh.S. Koshke Kemengeruly’s pedagogical heritage: language purity and teaching methodology 33
Isova E.A., Shakhmetova M.A. Artistic features of I. Zhansugurov's poem «Kolbala» 39

NATURAL SCIENCES

Bragina T. M., Priezzhikh, Yu.V. Review of longicorn beetles (coleoptera, cerambicadae) – stem pests of pine in Kostanay region 44
Mayer F.F. On some classes of close-to-starlike functions based on the Yanovskiy class 50
Mayer F.F., Khabdullina G.Zh. Bernatskiy integral operator on the class of Yakubovskiy starlike functions 56
Tastanov M.G., Zharlygassova E.Z. Random processes 64
Tastanov M.G., Nurgeldina A.Y. Monte Carlo methods design scheme 74

ENGINEERING AND TECHNOLOGY

Amantayev M.A., Abitov T.A., Azbergenov Y.T., Krasilnikov Ya.S. Kinematic modelling of wheel movement 87
Baltabekova I.Zh., Zhunussova G.S., Saidov A.M., Kalitka D.A. Prospects of matcha sourdough bread production 92
Kravchenko R.I., Zolotukhin Y.A., Amantayev M.A., Karayev A.K. Development of a method for balancing a passenger car propeller unit 98
Nam D. Application of generative adversarial neural networks for lung cancer CT image segmentation 105
Semibalamut A.V., Zolotukhin Y.A., Meditkali I.Y., Kushibayeva D.R. Evaluation of the elastic characteristics of a suspension based on elastic elements with different elastic properties 113

AGRICULTURAL, VETERINARY SCIENCES

Beishov R.S., Alitanova M.K. The effect of protective and stimulating compounds on disease resistance of spring wheat and barley 121
Beishov R.S., Barsakbayeva M.B. Empirical research of bioremediation recovery potential of soil microflora contaminated with oil products at gas stations in Kostanay 127
Beishov R.S., Smailova A.I. Research of soil pollution by heavy metals and their effects on plants 136
Saidov A.M. Development of professional competences of agro-industrial specialists in the context of digitalization: the concept of a digital platform 143

SOCIAL SCIENCES

Abylay P.S. The importance and key content-specific features of teaching the subject "mathematical logic" to future educators 151
Saidov A.M., Raissova Zh.Kh. The role of innovative technologies and digitalization in the educational process transformation 155

Shalgimbekova K.S., Aitmagambetov Y.Z. The essence and features of professional self-determination of college students 162

Shalgimbekova K.S., Shalgimbekova K.S. Volitional qualities of schoolchildren and their characteristics in modern educational conditions 168

INFORMATION FOR AUTHORS 180

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректорлар: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерлік беттеу: *С. Красикова*

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректоры: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерная верстка: *С. Красикова*

Басуға 15.01.2025 ж. берілді.
Пішімі 60x84/8. Көлемі 14,1 б.т.
Тапсырыс № 003

Подписано в печать 15.01.2025 г.
Формат 60x84/8. Объем 14,1 п.л.
Заказ № 003

Ахмете Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университетіндегі
редакциялық-баспа бөлімінде басылған
Қостанай қ., Байтұрсынов к., 47

Отпечатано в редакционно-издательском отделе
Костанайского регионального университета
имени Ахмет Байтұрсынұлы
г. Костанай, ул. Байтұрсынова, 47